Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ե Ր

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ

Կ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն, Ո Ւ Ս Ո Ւ Մ Ն Ա Կ Ա Ն, Ը Ն Տ Ա Ն Ե Կ Ա Ն Ե Ւ Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի : Տարեկան գինն է 1 ½, վեց ամսուանը ¾ մէճիտիյէ, կանխիկ, և հատը 40 փարա : Բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Տուայթ, խմբագրութեան վերաբերեալներն՝ առ Մր. Կրիճ, Կ. պոլիս, Ամերիկան խան

ՀԱՏՈՐ 32. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ· ՕԳՈՍՏՈՍ 14· 1877 ԹԻՒ 33

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գիւղացւոյ մը պատասխանը : — Քրիստոնէութեան ծագումը : — Մեկնութիւն : — Պատերազմ : — Րոպերդեան վարժարան : — Բաղէշէն նամակ մը: Հայկեան վարժարանին քննութիւնը : — Աւետարանն ըստ Յարգմանութեան Բողոքականաց : — Քաղաքական լուրեր : — Եկեմտական և առեւտրական :

ԳԻՒՂԱՑԻՈՅ ՄԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

ԳԻՏՈՒՆ անհաւատ մը գիւղացւոյ մը հանդիպելով անոր հարցուց թէ ուր կ'երթար: Գիւղացին պատասխանեց. «եկեղեցի կ'երթամ:» Անհաւատը հարցուց նորէն, «ի՞նչ պիտի ընես հոն:» Գիւղացին պատասխանեց. «Աստուած պաշտելու համար կ'երթամ հոն:» Անհաւատը դարձեալ հարցուց. «Ըսէ տեսնեմ, քու Աստուածդ միթէ թէ ինքը Աստուած է:» Գիւղացին այս հարցման սա պատասխանը տուաւ. «Աստուած ըոր ես կը պաշտեմ՝ այնպէս մեծ է որ երկինք բաւական չեն անոր, նաև այնպէս փոքր է որ իմ սրտիս մէջ անդամ կրնայ բնակիլ:» Անհաւատը խոստովանեցաւ թէ այս պարզ պատասխանն այնչափ խորին ապաւորութիւն ըրաւ անոր մտքին վրայ, որչափ հաւորաւոր մատեանք ըրած չէին:

ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

37.

Քրիստոսի բարոյական կատարելութիւնը

Աւրդէն համառօտիւ յիշեցինք այն գերազանց յատկութիւններէն ոմանք որ այնպէս յայտնի կը տեսնուին Քրիստոսի վրայ: Հիմա կ'ուզենք համառօտիւ մէջ բերել քանի մը դիտողութիւնները, ցուցնելու համար թէ Քրիստոս ոչ միայն գերազանց յատկութեանց տէր էր, այլ եւ բոլորովին կատարեալ էր:

1. Քրիստոս կատարեալ էր իր բոլոր յարաբերութիւններուն մէջ ուրիշ մարդոց հետ: Աւետարանները կը նկարագրեն Քրիստոսի վարմունքը մարդկային կենաց զրեթէ բոլոր յարաբերութիւններուն և այլևայլ վիճակներուն մէջ: Քրիստոս շատ բաներ խօսեցաւ, և շատ բաներ գործեց: Ամէն տեսակ մարդոց հետ տեսնուեցաւ, բարեկամներու և թշնամիներու, հարուստներու և աղքատներու, գիտուններու և տգէտներու, բարիներու եւ չարերու հետ, բայց ամէն անգամ ըսաւ և ըրաւ ինչ որ վայելչագոյն և լաւագոյն էր: Քրիստոս միշտ համբերութեամբ կը սորվեցնէր անոնց որ անկեղծութեամբ սորվիլ կը փափաքէին: Անոնք որ նենդաւ և չարութեամբ կը ջանային զանի իր խօսքովը որոգայթը ձգել՝ կը խայտառակէին: Քրիստոս կարօտելոց կ'օգնէր ըստ պէտս: Որչափ և յոգնած ըլլար, չէր ըլլար իր օգնութիւնն անոր որ կը խնդրէր: Բազմութեան վրայ գութ ունէր, նաև հաւատարմութեամբ կը խրատէր և արդարութեամբ կը յանդիմանէր զանոնք որ կը յարատեւէին մեղայ մէջ, ողբալով անոնց կորստեանը վրայ (Ղուկ. ԺԹ, 41): Տառապելոց կարեկից էր: Մարդոց տկարութիւններուն կ'արդահատէր: Բոլոր ծանրաբեռնեալները կը հրաւիրէր իրեն գալ հանգիստ գտնելու: Տգեղաներուն կը խոստանար տալ խնամատարութիւն, տկարներուն՝ զօրութիւն, ապաշխարելոց՝ թողութիւն, և յաւիտենական կեանք անոնց որ սրտանց կ'ընդունէին զՔրիստոս: Իր անձը չէր փնտռեր, այլ զինք նուիրած էր բոլորովին մարդկային մեղապարտ ազգին:

Միշտ կը նպատակէր ուրիշներուն, թէպէտ ինք իր գլուխն անգամ դնելու տեղ չունէր: Իր աքանչելագործ զօրութիւնը չէր գործածեր երբէք իր դիւրութեանը կամ զուարճութեանը, այլ միշտ յօգուտ այլոց: Նախատինք, յանդիմանութիւն և չարչարանք համբերութեամբ կրելէն առաջ, զինքզինք մահուան ի մահ, «արդարը անարդարներուն վրայ:» Անոր թէ կեանքը և թէ մահը ըստ էր մեղաւոր մարդոց համար: Ոչ ոք երբէք քան զՔրիստոս աւելի խանդակաթ սիրեց զմարդիկ: Ուրիշները կը սիրեն այնպիսի մարդիկ որ իրենց ընտանիքէն կամ քաղքէն կամ ազգէն էին, բայց Յիսուս սիրեց զանոնք որ ոչ ազգական էին անոր, ոչ քաղաքացի եւ ոչ համաշրջիկ: Յիսուս սիրեց ջոչ միայն առանց խտրելու ազգ կամ ցեղ: Անոնք կը սիրեն խոնարհ, աղնիւ և առաքինի մարդիկ, բայց Յիսուս սիրեց նաև մեղաւորները, հալածականները և անառականները: Ուրիշ շատեր կը սիրեն իրենց բարեկամները, բայց Յիսուս սիրեց իր թշնամիները: Անոնք կը սիրեն զմարդիկ աչառութեամբ, անոնց թերութիւնները ծածկելով, և մոլութիւնները անբասիր ընծեալով. բայց Յիսուս սիրեց զմարդիկ անկեղծ սիրով, ոչ անոնց թերութիւնները ծածկելով, ոչ ալ անոնց չար գործերն արդարացնելով, ընդհակառակն յայտնելով անոնց իրենց մեղքերը և խստիւ յանդիմանելով, որպէս զի ազատուէին այն մեղքերէն: Եղան մարդիկ որ իրենց բարեկամներուն սիրոյն համար բան մը զոհեցին, բայց Յիսուս իր թշնամիներուն սիրոյն համար իր կեանքը զոհեց: Անոնք կը սիրեն զանոնք որ կը սիրեն զիրենք, բայց Յիսուս իր թշնամիները սիրեց: Ամէն մարդ կը սիրէ զանձինքը, բայց Յիսուս իր թշնամիները համար իր կեանքը տուաւ: Ամբողջ Յիսուս կատարեալ էր իր բոլոր յարաբերութիւններուն մէջ դեպ առ մարդիկ, վասն զի անոր սէրը մարդոց համար կատարեալ էր:

2. Յիսուսի վարուց ամենէն բարձր յատկութիւնն էր անոր կատարեալ հպատակութիւնն առ Աստուած: Անոր բարոյական կատարելութիւնը տեսնուեցաւ յայնմ որ ինք զինք ամբողջ Աստուծոյ նուիրեց: Անոր կենացը սկզբունքն էր Աստուծոյ կամքը կատարել. այս էր անոր կերակուրը և ըմպելին: Կատարեալ էր իր հնազանդութեանը մէջ: Չնազանդ էր ոչ մէկ մանուածոր բանի մէջ, այլ ամէն բանի մէջ զոր կ'ըսէր կամ կ'ընէր: Այս ոգին թափանցած էր անոր բոլոր կենացը մէջ: Երբէք չվարանեցաւ, թէպէտ հնազանդութեան շաւիղը դէպ ի Գեթսեմանի և ի Golgotha կը տանէր: Յիսուսի այս կատարեալ հնազանդութիւնը յառաջ կու գար անոր կատարեալ սէրէն առ Աստուած: Արդարև անոր առ Աստուած սէրն էր որմէ յառաջ կու գար անոր ջերմանալի սէրն առ մարդիկ, քանզի մարդիկ ալ Աստուծոյ զաւակներ էին:

Յիսուս արդարև կատարեալ էր, վասն զի առ Աստուած և առ մարդիկ կատարեալ սէրն անոր մէջ կը գտնուէր, և վասն զի անոր կենացը մէջ նոյն սէրը յայտնուեցաւ արդեւսէր և չարչարանօք, որպէս զի մեղաւոր մարդիկ կարող ըլլային հաշտուիլ Աստուծոյ հետ, և այնպէս ժառանգել յաւիտենական կեանքը:

Ահա այսպէս էր Քրիստոս ըստ նկարագրութեան Աւետարանաց: Անոր բարուց և վարուցը մէջ ինչ թերութիւն կրնայ դտնուիլ, կամ մանաւանդ ինչ կատարելութիւն պակաս է: Կրնայ մէկը կարծել թէ աւետարանիչք հնարեցին Յիսուսի կենաց պատմութիւնը: Այսպիսւոյն կը յիշեցնենք սա ղօրաւոր և անհերքելի ապացոյցը թէ աւետարանիչք աբժանահատոր վկաներ էին այն բաներուն զոր կը պատմեն: Այսպիսւոյն կրնանք տալ նաև անհաւատ Բուսոյի սա պատասխանը. «Աւելի դիւրին է հաւատալ թէ Քրիստոսի պէս անձ մը իրօք ապրեցաւ, քան հաւատալ թէ չորս մարդիկ միաբանելով Յիսուսի պատմութիւնը պէս պատմութիւն մը չհնարեցին:» Մինչև յարդ պատմիչ մը ոչ միայն նկարագրութիւն մը տալ նաև բան այլ և երևակայած անգամ չէ այնպիսի մարդու մը նկարագիրը:

Դիտողութեան արժանի է նաև այն կերպը, որով աւետարանիչք կը նկարագրեն Յիսուսի վարքը: Աւետարանիչք ոչ թէ առաքինութեանց ցուցակ մը կը չինեն, և ապա կը հաստատեն թէ Յիսուս այն առաքինութեանց տէր էր: Աւետարանիչք Յիսուսի կատարելութիւնները ուրիշ կերպով չեն յայտներ եթէ ոչ յիշելով ինչ որ Յիսուս խօսեցաւ և գործեց: Բոլորովին անհաւատալի է թէ Մատթէոս մաքսաւորը և Յովհաննէս Ձկնորդը, երկուքն ալ անուս մարդիկ, ստեղծեցին այնպիսի վարուց նկարագիր մը որուն վրայ հինգսաւ 1,800 տարի բոլոր քաղաքակիրթ աշխարհ: Արդի անհաւատք կ'ընդունին այս փաստը: Նոյն իսկ Շեդրաս կ'ընդունի թէ Յիսուսի վարուց պատմութիւնը, բայց ի հրաշքներէն, ճիշդ այնպէս որ ինչպէս կը նկարագրեն աւետարանիչք: Կ'ընդունի թէ Յիսուսի բարոյական կատարելութիւնները ցուցնող պատմական փաստեր կան ըստ բաւականին:

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

Մեր նախընթաց յօդուածին մէջ այլեւայլ պատճառներ մէջ բերուեցան ցուցնելու համար թէ Յիսուսի եղբայրներն անոր հարազատ եղբարքն էին, այսինքն թէ, կամ Մարիամու եւ Յովսեփայ կրտսերագոյն որդիքն էին, եւ կամ Յովսեփայ միայն որդիքն էին ուրիշ կնոջէ:

Այս կարծեաց դէմ այլեւայլ առարկութիւններ ելած են:

1. Կ'առարկուի թէ Յիսուսի եղբայրներն երեքը եւ առաքեալներէն երեքը մի եւ նոյն անուններն ունին, այսինքն՝ Յակոբոս, Սիմոն եւ Յուդա: Բայց պէտք է գիտնալ որ այս անունները Հրէից մէջ չատ սովորական էին: Նոյն իսկ երկոտասան առաքելոց մէջ կը յիշուին երկու Յակոբոս, երկու Սիմոն եւ երկու Յուդա, ասկա ինչ արդելք կայ որ առաքելոց եւ Յիսուսի եղբարց մէջ միեւնոյն անունն ունեցող երեք անձինք գտնուէին: Դարձեալ, եթէ, ինչպէս ոմանք կը սեղեն, Յիսուսի եղբարք կոչուած անձինք Կղէոպասի կնոջ եւ Յիսուսի մօրաքեռ Մարիամու որդիք էին, միեւնոյն ընտանեաց մէջ Մարիամ անուամբ երկու քոյր եղած պիտի ըլլար: Այս դէպքին մէջ ալ դժուարութիւնն այնպէս մեծ է ինչպէս առաջնոյն մէջ:

2. Սա համարին, «Սակայն առաքեալներէն մէկը չտեսայ, բայց միայն Յակոբոս Տէրոջը եղբայրը» (Գաղ. Ա. 18), նայելով ոմանք կը պնդեն թէ հոս յիշուած Յակոբոս, որ Յիսուսի եղբայրներէն մին էր, առաքելոց դասէն էր, եւ Ալփեան (Կղէոպասեան) կամ կրտսեր կոչուած Յակոբոսն

ըլլալու է։ Բայց յիշեալ համարը սակայն ալ կրնայ կարդացուիլ, « Ուրիշ առաքեալներէն (բաց ի Պետրոսէ) մէկը չտեսայ, բայց Տէրոջը եղբայրը Յակոբոսը տեսայ։» Ա.յս մեկնութիւնը շատ հին է, եւ մեկնչաց երեւելիներէն կը պաշտպանուի։ Սակայն եթէ հոս յիշուած Յակոբոս իրրեւ առաքեալ կը յիշուի, հաւանական է թէ, մինչ կը զանազանուի երկոտասաններէն ոմոնց կը վերաբերէր Պետրոս, կը յիշուի առաքեալ բառին ընդարձակ նշանակութեամբը, ինչպէս որ Բառնաբաս կը կոչուի առաքեալ Գործոց մէջ (Ժդ. 14)։ Յակոբոս իր ազգականութեանը համար Քրիստոսի հետ եւ իր բարեպաշտութեանը համար ընդունեցաւ առաքելական պատիւ եւ իշխանութիւն Երուսաղեմի մէջ։ Հոն ապրեցաւ, հոն աշխատեցաւ եւ հոն մեռաւ. իսկ առաքեալը չմնացին տեղ մը, այլ ղրկուեցան բոլոր աշխարհ Աւետարանը քարոզելու։

3. Կ'առարկուի թէ, եթէ Յիսուսի մայրը Մարիամ ուրիշ որդիք ունէր, Քրիստոս խաչին վրայ իր մայրը չէր յանձներ Յովհաննու խնամոցը (Յովհ. ժթ. 26, 27)։ Ընդհակառակն, կրնայ հարցուիլ թէ, եթէ Յիսուսի եղբայր կոչուած անձինք անոր հօրեղբօր կամ մօրաքեռ որդիքն էին եւ Յովսեփու ու Մարեմայ որդեգիրները, Քրիստոս իր մայրը ո՛չ ապաքէն անոնց խնամոցը կը յանձնէր։ Դժուարութիւնն այնպէս մեծ է մէկ կողմանէ որչափ միւս կողմանէ։ Յիսուսի եղբայրներն այն ժամանակ, ինչպէս կը տեսնուի Յովհ. Է. դլխէն, դեռ բոլորովին հաւատացած չէին Քրիստոսի, բայց անոր յարութենէն քիչ ետքը (Գործ. Ա. 14) հաւատացած ըլլալու են։ Դարձեալ, Յովհաննէս Քրիստոսի մտերիմ բարեկամն ըլլալով կրնար քան ուրիշ որեւիցէ ոք աւելի կարեկցութիւն ցուցնել Մարիամու։

4. Կը կարծուի թէ անպատեհ էր Մարիամու Յիսուսի ծննդենէն ետքը ուրիշ զաւակներ ունենալ, ուստի եւ չատ Քրիստոնեաներ Մարիամու մշտնջենաւոր կուսութեան վարդապետութիւնը պինդ կը բռնեն։ Ա.ինչպէս Քրիստոնեաներէ պաշտպանուած կարծիքը բնաւ անարգուելու չէ։ Բայց եւ այնպէս սա կէտերն ալ դիտողութեան արժանի են։

Նախ, Սուրբ գիրքը կը սորվեցնէ միայն թէ Մարիամ կոյս էր երբ Քրիստոս ծնաւ, եւ թէ Քրիստոս ազատ էր թէ անձնական, եւ թէ ժառանգական (սկզբնական) մեղքէ։ Ոչ Քրիստոսի եւ ոչ Մարիամու պատիւը կը պահանջէր որ Մարիամ մնար կոյս նաեւ զՔրիստոս ծննդելէն ետքը, ապա թէ ոչ ամուսնական յարաբերութեան մէջ անսուրբ բան մը եղած կ'ըլլար։ Բայց այս չի կրնար ճշմարիտ ըլլալ, վասն զի Աստուած հաստատեց ամուսնութիւնը երբ մեր նախածնողք դրախտին մէջ անմեղ կեանք կը վարէին, եւ Պօղոս առաքեալ ամուսնութիւնը կը նմանցնէ այն սրբազան յարաբերութեան որ կայ Քրիստոսի եւ անոր եկեղեցւոյն մէջտեղ (Եփ. Ե. 25—32)։

Երկրորդ, առաքեալք եւ աւետարանիչք որ քան զայլ մարդիկ ապահովագոյն առաջնորդներ են ի նիւթս հաւատոյ, գայթակղեալ չեն թուիր Յովսեփայ եւ Մարիամու մէջտեղ իրական ամուսնութեան գաղափարէն։ Աւետարանիչք, ինչպէս մեր նախընթաց յօդուածին մէջ ցուցուեցաւ, շատ անգամ կը յիշեն Քրիստոսի եղբայրներն ու քոյրերը, առանց ամենեւին ակնարկելու թէ այն անձինք հարազատ եղբարք եւ քոյրք չէին Յիսուսի։ Դարձեալ, Մատթէոս կ'ըսէ թէ Յովսէփ չէր գիտեր զՄարիամ, մինչեւ Մարիամ իր անդրանիկ որդին ծնաւ (Մատթ. Ա. 25)։ Նաեւ Ղուկաս Մարիամու անդրանիկ որդին կ'անուանէ զՅիսուս (Ղուկ. Բ. 7)։ Թէպէտ եւ այս համարները բացարձակապէս չեն ապացուցաներ թէ Մարիամ յետ Քրիստոսի ուրիշ զաւակներ ունեցաւ, բայց եւ այնպէս այն համարներուն բնական մեկնութիւնն այս է, մանաւանդ որ Մատթէոս եւ Ղուկաս, իբրեւ պատմիչ, դրեցին Յիսուսի ծննդենէն չատ տարիներ ետքը, եւ ատկ կը յիշեն անոր եղբայրները եւ քոյրերը։ Աւետարանիչք հարկաւ զՔրիստոս անթերի չէին կոչեր, եւ չէին ըսեր թէ Յովսէփ չէր գիտեր զՄարիամ մինչեւ Մարիամ ծնաւ իր անդրանիկ որդին, եթէ իրական ամուսնութիւնը կերպով մը անպատուութիւն համարէին Յովսեփայ եւ Մարիամու։ Դարձեալ, Հին կտակարանը ոչ ուրեք իբրեւ առաքինութիւն կը յիշէ ամուրութիւնը, այլ ողջոյնք կը ցուցնէ իբրեւ օրհնութեանց մեծագոյնը, իսկ ամլութիւնն՝ իբրեւ անէծք կամ դժբախտութիւն։

Երրորդ, եթէ ճշմարիտ է թէ Քրիստոս իբրեւ եղբայր եղբայրներու եւ քոյրերու մէջ ապրեցաւ, եւ այնպէս մանկութիւն եղաւ ընտանեկան կենաց սովորական վարքանաց, այս բանն ուրիշ ապացոյց է անոր ճշմարիտ մարդկութեանը եւ սիրոյն առ մարդիկ։ Ոչ միայն չարչարանաց, այլ եւ այսպիսի յարաբերութիւններով արդարեւ «կարող եղաւ մեր տկարութիւններուն կարեկից ըլլալու» (Եբր. Դ. 15)։

Այսպէս համառօտիւ պատասխանած ըլլալով վերոյիշեալ առարկութեանց, կը մնայ յաւելուլ թէ, անոնք որ կը պնդեն թէ Քրիստոսի եղբարք կոչուած անձինք բուն եղբայրներ չէին այլ հօրեղբօր կամ մօրաքեռ որդիք, անկարող կը գտնուին իրենց այս կարծեացը դէմ բերուած այլեւայլ առարկութեանց պատասխանել։ Նախ, այս կարծեաց հեղքը չի գըտնուիր յառաջ քան զՀերոնիմոս որ չորրորդ դարուն մէջ ապրեցաւ։ Սա ենթադրութիւնը թէ Յիսուսի եղբայրներն անոր հօրեղբօր կամ մօրաքեռ որդիքն էին, Յիսուսի մօրը մշտնջենաւոր կուսութեան հաւատալիքը հաստատելու, եւ ամուրութեան գերազանց սրբութեան վարդապետութիւնը պաշտպանելու բաղձանքէն յառաջ եկած կ'երեւի։ Երկրորդ, ի պաշտպանութիւն այն ենթադրութեան թէ Յիսուսի եղբայրներն անոր հօրեղբօր կամ մօրաքեռ որդիքն էին՝ կ'ըսուի թէ Յակոբոսի եւ Յովսեփայ մայրը Մարիամ (Մատթ. ԻԷ. 56, Մարկ. ժե. 40) քոյր էր Քրիստոսի մօր Մարիամու, ուստի եւ անոր որդիքը մօրաքեռորդիք էին Յիսուսի, բայց ո՛վ երբէք լսած է երկու քերց միեւնոյն անուամբ կոչուիլը առանց ուրիշ անուան որով կարելի ըլլայ որոշել զանոնք իրարմէ։ Մի միայն ապացոյցը թէ Յակոբոսի եւ Յովսեփայ մայրը, Մարիամ, Յիսուսի մօրը Մարիամու քոյրն էր, կը գտնուի Յովհաննու ժթ. 25 համարին մէջ։ Բայց չատ մեկնիչներ յիշեալ համարին սա խօսքը, «իր մօրը քոյրը,» կը վերաբերեն Յովհաննու առաքելոյն մօրը Սողովմէի որ խաչին տակ կեցողներէն էր (Մատթ. ԻԷ. 56, Մարկ. ժե. 40), եւ զոր Յովհաննէս կը յիշէ, բայց իր սովորական համեստութեանը համար յանուանէ չի յիշեր։ Վերջապէս, Յիսուսի կարծեցեալ մօրաքոյրը Մարիամ կը կոչուի մայր Յակոբոսի եւ Յովսեփայ միայն, բայց ոչ երբէք մայր Սիմոնի եւ Յուդայի, Յիսուսի միւս երկու եղբարց, եւ ոչ ուրեք յիշուած է թէ այս Մարիամ ունէր նաեւ դստերք։

Ուստի կ'եզրակացնենք ըսելով թէ Քրիստոսի եղբարք եւ քոյրք կոչուած անձինք անոր հարազատ եղբայրները եւ քոյրերն էին, վասնզի այս մեկնութիւնն աւելի քիչ դժուարութեանց կը հանդիպի քան զայն մեկնութիւնը թէ յիշեալ անձինք Յիսուսի հօրեղբօր կամ մօրաքեռ որդիքն էին։

Բայց եւ այնպէս վերոյիշեալ մեկնութիւնն ընդունողներուն մէջ երկու կարծիք կան։

1. Առաջին կարծիքն այս է թէ Յիսուսի եղբայրները Յովսեփայ եւ Մարիամու քան զՅիսուս կրտսերագոյն որդիքն էին։ Եթէ այսպէս էր, անոնք կիսով չափ միայն եղբարք էին Յիսուսի, քանզի Յիսուս ըստ մարդկութեան հայր չունէր։ Այս առաջին կարծիքը կը պաշտպանուի Մատթ. Ա. 25 եւ Ղուկ. Բ. 7 համարներով, եւ էր Տերտուղիանոս, Հելուետիոսի, եւ ոչ սակաւ Գերմանացի, Անգղիացի եւ ուրիշ մեկնչաց տեսութիւնը։ Այս է բնական տեսութիւնը, եւ հաւանականապէս սիրտի ընդունուէր բոլոր Քրիստոնէից կողմէն, եթէ Մարիամու մշտնջենաւոր կուսութեան հաւատալիքը պաշտպանելու վտանգը չըլլար։

2. Երկրորդ կարծիքն է թէ Յիսուսի եղբարք Յովսեփայ երիցագոյն որդիքն էին ուրիշ ամուսնութենէ, եւ այսպէս Յիսուսի խորթ եղբայրներն էին, եւ ոչ հարազատ։ Եկեղեցւոյ հայրերէն ոչ սակաւք ունեցան այս կարծիքը։ Բայց եւ այնպէս դժուարին է հաւատալ թէ Աստուած Յիսուսի մօրը Մարիամու ամուսին ընտրած ըլլայ ծեր մարդ մը որոյ կինը մեռած էր եւ որ գոնէ վեց զաւակ ունէր։ Այս կարծիքն ալ նոյնպէս Մարիամու մշտնջենաւոր կուսութեան վարդապետութիւնը պաշտպանելու բաղձանքէն ծագած կը թուի։

ՔԱՂՔԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄ, ՆԻՆՈՒԷԻ ՆԻՄՐՈՒԴ ԿՈՁՈՒԱԾ ՊԱԼԱՏԷՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պատերազմը, որ մարդուս անկման պատուղներէն մին եւ մարդկային չարութեան մէկ ապացոյցն է (Ծննդ. Զ. 11—13, Ես. Թ. 5, Յակ. Դ. 1, 2), չատ անգամ թշնամւոյն յարձակմամբը հարկաւոր եղած է, կամ Աստուած հրամայած է պատերազմ ընել անզգամները պատժելու համար։ Իսրայելացւոց աւետեաց երկիրը մտնելէն անմիջապէս ետքը Աստուած այս խարազանով պատուհասեց թէ իր ստահակ ժողովուրդը եւ թէ անոնց դրացի կռապաշտ ազգերը։ Շատ անգամ նաեւ պատերազմը յայտնապէս ճշմարիտ Աստուծոյ եւ կռապաշտից, զորօրինակ Փղշտացւոց (Ա. Թագ. ԺԷ. 45—47), Ասորւոց (Դ Թագ. Ի. 23—30, Ասորեստանցւոց (Դ Թագ. ԺԹ. 10—19, 35), եւ Ամմոնացւոց (Բ Մնաց. Ի. 1—30) մէջտեղ էր։ Ուստի Աստուած չատ անգամ յորոյց ամբոխներ իր ժողովուրդին համար, անոնց խրատներ կուտար Ուրիմով եւ մարգարէներով, եւ հրաշալի կերպով կ'օգնէր անոնց պատերազմի ատեն։

Թագաւորաց ժամանակէն առաջ չերեւիր թէ Հրէից մէջ կանոնաւոր զօրք կար, այլ ով որ զէնք առնելու կարող էր՝ պատահական էր պատերազմի երթալ (Ա. Թագ. ԺԱ. 17)։ Ծուղայի եւ Իսրայէլի Թագաւորաց մեծամեծ բանակները կը բաղկանային ընդհանրապէս հետեւակ զօրքէ, որ նիզակներով, սուրերով եւ վահաններով, նաեւ լայնալիճ աղեղնաւոր եւ պարսատիկաւ կը կռուէին. կառք եւ այրուձի չատ քիչ էր։ Զօրքը կը բաժնուէր այլեւայլ զօրաբաժիններու ընդ հրամանաւ տասնապետաց, հարիւրապետաց եւ հազարապետաց (Դատ. Ի. 10, Ա. Մնաց. ԺԳ. 1, Բ Մնաց. Իե. 5)։ Իսրայելացիք բոլորովին հետեւար էին իրենց դրացի ազգաց թէ քաջութեան եւ թէ ռազմագիտութեան կողմանէ, բայց երկիրներ նուաճելու համար պատերազմ չէին ըներ. եւ երբ արշաւանք ընող թշնամին կը հալածուէր, ամէն իսրայելացի զինուոր կը դառնար իր տունը։ Կռիւը կը սկսէր ընդհանրապէս գարնան, եւ յառաջ քան զձմեռը կը վերջանար (Բ Թագ. ԺԱ. 1, Գ Թագ. Ի. 22)։ Երբ Իսրայելացւոց զօրքը կը մօտենար թշնամւոյն բանակին, քահանայք կը քաջալերէին զօրքը ճառելով (Բ Օր. Ի. 2, Ա. Թագ. Է. 9, 13) եւ երգերով (Բ Մնաց. Ի. 21)։ Երբ նուիրական վառոդ կու տար պատերազմին նշանը (Թուա. Ժ. 9, 10, Բ Մնաց. ԺԳ. 12—15), նախ աղեղնաւորք եւ պարսաւորք յառաջ կ'անցնէին, բայց կամաց կամաց տեղի կու տային ապառաժէն վառելոց որ կը ջանային սարսափեցնել թշնամին հեռուէն իրենց կերպարանքովը եւ պատերազմի աղաղակներովը (Դատ. Է. 18—20, Ա. Թագ. ԺԷ. 52, Յոր Լ. 25, Ես. ԺԷ. 12, 13)։ Կռուողներն իկոյն կու գային ձեռն ի ձեռն, այնպէս որ կռիւը մենամարտութեան ձեւ կ'առնէր, եւ յաղթութիւնը կը ստանային անոնք որ քաջ էին եւ արագ, միանգամայն գոռ պատերազմող (Ա. Մնաց. ԺԲ. 8, Սաղմ. ԺԷ. 32—37)։ (Տես Պօղոսի յորդորն առ Քրիստոնեայս հոգեւոր թշնամւոյն յարձակմանց դէմ (Ա. Կոր. ԺԶ. 13, Եփես. Զ. 11—14, Ա. Թես. Գ. 8)։) Հին ատենուան պատերազմները չատ արիւնահեղ էին (Բ Մնաց. ԻԷ. 6)։ Ընդհանրապէս ամէն զինուոր կը սպանուէր, բաց անոնցմէ որ յաղթանակի համար կը պահուէին, եւ կամ իբրեւ գերի կը վաճառուէին։ Հրէից ժողովուրդը միշտ ուրախութեան նշաններով կը դիմաւորէր պատերազմէ դարձող յաղթական զօրքը (Ա. Թագ. ԺԷ. 6, 7)։ Տէրոջը նուիրուելու համար մաս մը կը պահուէր աւարէն, եւ մնացածը կը բաժնուէր զօրաց (Թուա. ԼԱ. 30, Դատ. Ե. 30)։ Յաղթանակները կը կանգնուէին հրապարակներու մէջ, ի պատիւ նշանաւոր պատերազմողաց գովեստներ, իսկ լինկածներուն համար ողբեր կը կարդացուէին։

Պարսպաւոր քաղաք մը պաշարելու համար ընդհանրապէս չատ աշտարակներ կը կանգնուէին քաղքին բոլորտիքը՝ ներս քարեր եւ ուրիշ բաներ նետելու համար, իսկ մեծամեծ քարեր եւ նիզակներ արձակելու համար բաւան կոչուած մասնաւոր էին իրենց դրացի ազգաց թէ քաջութեան եւ թէ ռազմագիտութեան կողմանէ, բայց երկիրներ նուաճելու համար պատերազմ չէին ըներ. եւ երբ արշաւանք ընող թշնամին կը հալածուէր, ամէն իսրայելացի զինուոր կը դառնար իր տունը։ Կռիւը կը սկսէր ընդհանրապէս գարնան, եւ յառաջ քան զձմեռը կը վերջանար (Բ Թագ. ԺԱ. 1, Գ Թագ. Ի. 22)։ Երբ Իսրայելացւոց զօրքը կը մօտենար թշնամւոյն բանակին, քահանայք կը քաջալերէին զօրքը ճառելով (Բ Օր. Ի. 2, Ա. Թագ. Է. 9, 13) եւ երգերով (Բ Մնաց. Ի. 21)։ Երբ նուիրական վառոդ կու տար պատերազմին նշանը (Թուա. Ժ. 9, 10, Բ Մնաց. ԺԳ. 12—15), նախ աղեղնաւորք եւ պարսաւորք յառաջ կ'անցնէին, բայց կամաց կամաց տեղի կու տային ապառաժէն վառելոց որ կը ջանային սարսափեցնել թշնամին հեռուէն իրենց կերպարանքովը եւ պատերազմի աղաղակներովը (Դատ. Է. 18—20, Ա. Թագ. ԺԷ. 52, Յոր Լ. 25, Ես. ԺԷ. 12, 13)։ Կռուողներն իկոյն կու գային ձեռն ի ձեռն, այնպէս որ կռիւը մենամարտութեան ձեւ կ'առնէր, եւ յաղթութիւնը կը ստանային անոնք որ քաջ էին եւ արագ, միանգամայն գոռ պատերազմող (Ա. Մնաց. ԺԲ. 8, Սաղմ. ԺԷ. 32—37)։ (Տես Պօղոսի յորդորն առ Քրիստոնեայս հոգեւոր թշնամւոյն յարձակմանց դէմ (Ա. Կոր. ԺԶ. 13, Եփես. Զ. 11—14, Ա. Թես. Գ. 8)։) Հին ատենուան պատերազմները չատ արիւնահեղ էին (Բ Մնաց. ԻԷ. 6)։ Ընդհանրապէս ամէն զինուոր կը սպանուէր, բաց անոնցմէ որ յաղթանակի համար կը պահուէին, եւ կամ իբրեւ գերի կը վաճառուէին։ Հրէից ժողովուրդը միշտ ուրախութեան նշաններով կը դիմաւորէր պատերազմէ դարձող յաղթական զօրքը (Ա. Թագ. ԺԷ. 6, 7)։ Տէրոջը նուիրուելու համար մաս մը կը պահուէր աւարէն, եւ մնացածը կը բաժնուէր զօրաց (Թուա. ԼԱ. 30, Դատ. Ե. 30)։ Յաղթանակները կը կանգնուէին հրապարակներու մէջ, ի պատիւ նշանաւոր պատերազմողաց գովեստներ, իսկ լինկածներուն համար ողբեր կը կարդացուէին։

Պարսպաւոր քաղաք մը պաշարելու համար ընդհանրապէս չատ աշտարակներ կը կանգնուէին քաղքին բոլորտիքը՝ ներս քարեր եւ ուրիշ բաներ նետելու համար, իսկ մեծամեծ քարեր եւ նիզակներ արձակելու համար բաւան կոչուած մասնաւոր

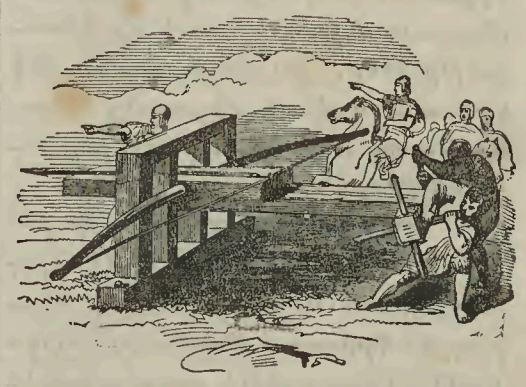

ԲԱԲԱՆ, ԱՅՍԻՆՔՆ ՄԱՆՐ ՔԱՐԵՐ ՆԵՏԵԼՈՒ ՄԵՔԵՆԱՅ

նաեւ մեքենաներ կը չինուէին։ Մեծամեծ աշտարակներ եւ հողաբլուրներ ալ կը չինուէին քաղքին պարիսպներուն մօտ գրեթէ պարիսպներուն բարձրութեանը հաւասար, երբեմն նաեւ աւելի բարձր, որպէս զի ի հարկի կարելի ըլլայ աշտարակէն մինչեւ քաղքին պարիսպը կամուրջ ձգել։ Նաեւ խոյ կոչուած մեքենաներ կը դործածուէին պարիսպները ծեծելու, եւ երկաթէ երկայն ձողեր մէկ ծայրը ճանկով եւ միւս ծայրը չուաններով՝ պարիսպներուն վրայէն քարեր կամ մարդիկ վար քաշելու համար։ Յարձակման այս եւ ասոնց նման միջոցներուն դէմ կը դնէին պաշարեալք նիզակներ եւ քարեր

տեղալով, երբեմն նաեւ եռացեալ իւղ թափելով պաշարողաց վրայ, կամ յարդէ հիւսուած թանձր փոխարէնները կաթելով պարսպէն խոյերուն հարուածները տկարացնելու համար։ Երբեմն նաեւ յանկարծ եւ սաստկութեամբ դուրս յարձակելով կը գրաւէին կամ կ'այրէին պաշարողաց աշտարակները եւ մեքենաները, եւ շատով քաղաքը կը դառնային (Բ Մնաց. Իշ. 14, 15)։ Վառօդէ, հրացանի, ռումբերու եւ թնդանօթաց գիւտերը զարդիս անպիտան ըրին պաշարման յիշեալ միջոցները։

ՊԱՐԻԱՊՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅԷՆ ԲԱՆ ՎԱՐ ՁԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՁԱՆԿԱՒՈՐ ՁՈՂԵՐ

Քրիստոնէութեան աղդեցութիւնը որչափ կը տարածուի աշխարհիս վրայ, պատերազմներն այնչափ նուազ ներելի եւ արդարանալի կ'ըլլան, եւ արդէն մեծ նշաններ կը տեսնուին որ պատերազմի նախնի բարբարոսական սովորութիւնները եւ ոգին երթալով կը նուազին, եւ կը մօտենանք խաղաղութեան իշխանին այն տիեզերական պետութեանը որ խոստացուած է (Սաղմ. Ղշ. 9, Ես. Բ. 4, Միք. Դ. 3)։

ՐՈՊԵՐԴԵԱՆ ՎԱՐԹԱՐԱՆ

Վարժարանիս ներկայ տարւոյ շրջանը պիտի սկսի ըստ Լատ. սեպ. 18ին։ Այս հաստատութիւնն ինչպէս միւնչեւ ցարդ, այսուհետեւ եւս ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայէ անոնց որ ուսման կանոնաւոր ընթացք կատարել կ'ուզեն։

Մասնաւոր տեղեկութեանց համար հարկ է դիմել առ Մր. Հանսըն եւ Ընկ., Ղալաթիա, եւ կամ առ տնօրէն վարժարանին Ճօրճ Վօչըրն։

ԲԱՂԷՆԷՆ ՆԱՄԱԿ ՄԸ

Մեծ զարմանք եւ ցաւ տուաւ մեզի երբ Աւետարերի մէջ կարդացինք Նիկոմիդիոյ մէջ պատահած դէպքին յօդուածը։ Նիկոմիդիոյ Լուսաւորչական եւ Բողոքական Հայոց տուները մէկ թաղի մէջ են եւ շատ խիտ են եւ մօտ իրարու։ Օտար աղդաց թաղերը զատ են Հայոց թաղէն։ Լուսաւորչական եւ Բողոքական Հայք գիրար կը ճանչնան, եւ են իրարու դրացի, արուեստակից եւ խանութի ընկեր, մանաւանդ չղթայի պէս իրարու կապուած են աղգականութեան քաղցր կապովը։ Ինչ ընտանիք կը գտնուին որ Բողոքականաց հետ յարաբերութիւն չունին թէ ուղղակի եւ թէ հեռուէն։ Ընդհանրապէս իրարմէ պատկառանք եւ պատիւ կը կրեն։ Շատ անգամ առանց կրօնից խորութեան զբօսանքի կ'երթան միասին հարսներով։ Ես անձամբ իմ արժանաւորութենէս վեր վայելած եմ անուղղայ Հայ եղբարց սէրն եւ համակրութիւնը։ Եթէ երբեք պատահէր որ վաղորդի մէջ տղայ մը անմտութեամբ ինծի նախատինք տար, կը վախնայի անոր ծնողացը խօսելու, վասն զի լսելով թէ չարին աւելի պիտի պատժէին տղան, ուսոի զանց կ'ընէի գտնդատիլ։ Եթէ կային քաղաքներ որոնց մէջ Լուսաւորչական եւ Բողոքական Հայք սիրով կը բնակէին, առանցմէ մէկը Նիկոմիդիա էր։ Բայց եւ այնպէս Հայաստանի ամենէն անկիրթ եւ գռեհիկ գեղին մէջ անգամ ոչ ոք վերոյիշեալ դէպքին պէս ահաթափալի եւ անարգական բան մը լրած է։

Նիկոմիդիացիք, որ գրեթէ Կոստանդնուպոլսոյ արուարձաններէն մէկուն մէջ կ'ապրին, որ լուսաւորութեան եւ քաղաքավարութեան աղբիւրին մօտ են, եւ որոնց ականջին քաւ կը հնչէ «աղգասիրութիւն, աղգասիրութիւն» աղաղակողաց ձայնը, այսպիսի առելութեամբ լեցուած են Բողոքականաց, իրենց սիրելի դրացեաց դէմ։ Դարձեալ մենք չնորհակալ ըլլանք մեր Հայաստանի գեղջուկ Հայերէն։

Ես առանց աչքնալու չեմ կրնար կարդալ այն յօդուածը, եւ կ'ուզեմ որ կարդացող անձինք կամ չհանդիպելին անոր, կամ հարեւանցի անցնին անոր վրայ, որ Նիկոմիդիոյ դէպքը խօսքի առարկայ չըլլայ։ Որոնց առջին որ առենօք պարծանօք գոված եմ Նիկոմիդիոյ Լուսաւորչականաց եւ Բողոքականաց իրարու հետ ունեցած խաղաղասէր ընթացքը, առանց աչքնալու չեմ կրնար խօսիլ։ Երեւակայութեանս այնպէս կուգայ իրբեւ թէ Հայոց թշնամի ազգաց որդիքն են այդ անարգանք տուողք, ոչ թէ Նիկոմիդիոյ Հայոց որդիքը։ Աւսւ կը հասկնամ թէ Նիկոմիդիոյ մանկավարժ դպրոցը ինչ սահմանի հասած է։ կը հասկնանք թէ ինչ սաստիկ առելութիւն սիրած է մարդոց սրտերուն մէջ որ վոխանցած է որդւոց վրայ, եւ կը հասկնանք թէ ինչ խորին տգիտութիւն կայ Բողոքականաց բռնած կրօնքին վրայ, եւ առելութիւնն այնչափ սաստիկ է որ ի սէր Քրիստոսի խնայած չեն կրօնական դրքերուն։ Այս ամէն բանին վրայ դարձեալ մենք յուսահատուր չենք։ Յուսով ենք թէ անոնք ասկէ քանի մը տարիներ առաջ ունեցած եղբայրական սէրը պիտի ունենան, ու սատանան կորագլուխ պիտի լինի։

Դ. ՍԻՄԷՈՆ

Բաղէշ, յուլիս 11, 1877

ՀԱՅԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԿՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Գիւղիս մէջ չորս տարիներէ ի վեր հաստատած Հայկեան երկսեռ վարժարանի տարեկան հարցաքննութեանց հանդէսը երէկ տեղի ունեցաւ։ Քննութիւններն սկսան չքեղ կերպով զարդարուած սրահի մը մէջ, ուր համախմբուած էին վարժարանի աշակերտներն եւ աշակերտուհիներն ի ներկայութեան ծնողաց եւ ազգային եւ օտարազգի հանդիսականաց։ վարժարանի ուսանողները գոհացուցիչ պատասխաններ տուին Սրբազան պատմութեան, ազգային պատմութեան, Թուաբանութեան, աշխարհագրութեան, բնական պատմութեան, Հայերէնի, Թուրքերէնի, Գաղիերէնի, Անգղիերէնի, նուագերգութեան, բեմբասացութեան, ձայնական երաժշտութեան եւ ուրիշ ուսմանց մէջ։

Քննութիւններն տեւեցին մինչեւ երեկոյեան ժամը 8, դաշնակահարութեամբ եւ զանազան երգերով ընդհատուելով։ Ժամը 8ին սկսաւ հանդէսը։ Աշակերտներն եւ աշակերտուհիներն արձակ եւ ոտանաւոր գրուածներ արտասանեցին գեղեցիկ առոգանութեամբ, նաեւ զանազան խմաստալից ճառեր խօսեցան Հայերէն, Թուրքերէն, Գաղիերէն եւ Անգղիերէն լեզուներով։ Ցետոյ վարժարանի յաջողակ աշակերտներէն երեք ծաղկահասակ օրիորդներ, սլսակաղարդ եւ սպիտակազգեաց, թատերական փոքրիկ ներկայացում մը տուին հիանալի ճարտարութեամբ, իրենց համարձակ եւ վաւերական արտասանութեամբն ժողովուրդին կրկնակի ծափահարութիւններուն արժանանալով։ Գերուածքն աղգային գրագէտներէն Պ. Միւնաս Չերազի հեղինակութիւնն է, որ Հայկեան վարժարանի գլխաւոր դաստատու է։ Այս տարասխատութեան բարոյական եզրակացութիւնն էր թէ երջանկութիւնը հարստութեան մէջ չկայանար եւ թէ համբերութիւնը կը յաղթէ ամէն վշտի։

Այս ներկայացումէն յետոյ բեմը ելաւ Պ. Եղիա Տէմիրճիպաշեան ուսումնական երիտասարդը, որ Հասարակաց կրթութեան դիւանի անդամներէն է։ Համառօտ բայց ազդու եւ իմաստալից ատենաբանութիւն մ'ընելով, յիշեցուց թէ տասնեւվեցերորդ դարուս բարոյական դըժխաւոր յաղթանակներէն մին ալ խղճի ազատութիւնն է, գոհութիւն յայտնեց ատենաբանելով որ տարբեր գաւանանքի անձեր, որոնք երբեմն իրար լրտեսել իրար մատնել եւ իրար հարուածել միայն կը մտաբերէին, այժմ միատեղ կ'աշխատին անկեալ եւ ագէտ ազգ մը վերականգնելու, եւ մեծամեծ գովեստներ խօսեցաւ Հայկեան վարժարանի հիմնադիր մեծատաւոր Ղազարոս Չիֆլեանի վրայ, որ Լուսաւորչական եւ Բողոքական ուսանողները իր գպրոցին մէջ խառն ընդունելով եւ անոնց անխտիր ուսումնական դիւրութիւն աւանդելով, խղճի ազատութիւնը գործադրելու ձեռնարկած է առաջին անգամ, աս ոտն կոխելով ժողովրդային նախապաշարումներն եւ արհամարհելով իրեն դէմ լարուած որոգայթներն եւ անխիղճ հալածանքներն։ Յետոյ ծափահարութիւնները պատկերին այս խօսքերը, եւ Զօխուրեան էֆէնտի, Պ. Յովհաննէս Փափազեան անուն երիտասարդ դաստատու մը խօսած եռանդուն եւ աղդասիրական ատենաբանութենէն յետոյ, ոտքի ելլելով ընորհակալ եղաւ ներկայ հանդիսականաց եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց համակիր աչակցութեամբը չեն դադրած քաջալերել զայն ամենադառն պարագաներու մէջ անգամ։ Զօխուրեան էֆէնտի ընդարձակօրէն բացատրեց դաստիարակութեան կարեւորութիւնը, եւ հաստատեց թէ դաստիարակներն իրենց առաջնորդ ընտրելու են ընութիւնը, որ կարող է խորհրդաւոր դասեր տալ միշտ, իբր անմահ մատեան մը ուր նախախնամութիւնը իւր օրէնքները ծրագրած է։ Զօխուրեան էֆէնտիի ատենախօսութիւնը ջերմ ծափահարութիւններով ընդունուեցաւ ժողովրդին, հանդէսը փակուեցաւ փառաբանութեան երգով մը, եւ ամէն ոք մեկնեցաւ մխիթարուելով որ գէթ ազգային յարկ մը կայ ուր դաստիարակութեան կաթը կը ջամբուի անխտիր, առանց հարազատութեան եւ խորթութեան տարբերութիւններ ընելու այլակրօն այլ հաւազգի եղբայրներու եւ քոյրերու մէջ։

Տ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Խասգիւղ, յուլիս 24, 1877

ԱՒԵՏԱՐԱՆՆ ԸՍՏ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆԱՑ

Թերեւս ուրիշ տեղեր, ինչպէս այս քաղաքին մէջ, բաց ի պարզամիտ ժողովրդէն գիանական սեղուած անձերէն ոմանք ալ, «Բողոքականաց Աւետարանը պակաս է» ըսելով հասարակութիւնը կը կասկածեցնեն։ Արդարեւ պակասին պակաս է ըսելը ճշմարտութիւն է, բայց անպակասին՝ պակաս ըսելը ինչ է, ընթերցողը թող խորհի։

Մեր յարգոյ եղբարց, որ այս տեսակ հրատարակութիւն կ'ընեն, կը հարցնենք հեղութեամբ թէ, արդեօք քանի օր, քանի չաբաթ եւ քանի ամիս Յունական բնագրին հետ Բողոքականաց Աւետարանը բաղդատելով, եւ անոր իւրաքանչիւր գլուխները եւ համարները քննելով վերջապէս պակաս գտան, եւ սկսան իրբ 210 լեզուի թարգմանուած եւ իրբ 100 միլիոն ժողովրդէ ընդունուած Աւետարանը պակաս հրատարակել։ Եթէ այսպէս ընողները յաջողած են Աւետարանին պակասը գտնել, փոխանակ այսպիսի փոքր քաղաքի մը մէջ հրատարակելու ի լուր աշխարհի թող հրատարակեն, որպէս զի ամէն մարդ զգուշանայ զայն կարդալէ, եւ անոր սորվեցուցած ճամբուն մէջ քալելէ։ Բայց եթէ առանց քննութեան այս տեսակ անտեղի հրատարակութիւն մը կ'ընեն, դիտնալու են որ պատասխանատու են յաւէտ Աստուծոյ, եւ իրբ 100 միլիոն ժողովրդեան առջեւ որք զայն ամենայն յարգանօք, իբրեւ յայտնութիւն աստուածային ընդունած են, եւ կը ջանան հնազանդիլ անոր։

Պակասը երկու տեսակ կ'ըլլայ, սխալմամբ եւ դիտմամբ։ Եթէ Բողոքականաց Աւետարանին պակասութիւնը սխալմամբ եղած գրի մը կամ բառի մը պակասութիւնն է, երբէք ուղիղ չէ զայն իրբեւ պակաս եւ կարդացուելու անարժան հրատարակել, քանզի ամենէն տգէտն անգամ կրնայ դիտնալ թէ, մարդը սխալական է, եւ որովհետեւ Աւետարանները մարդոց ձեռամբ գրուած եւ տպուած են, ուսոի ամենէն զգուշութեամբ նայուածատեն ալ կրնան այս տեսակ պակասութիւններ ըլլալ։ Իսկ եթէ Բողոքականք դիտմամբ պակասեցուցած են գլուխ մը կամ համար մը պարզիկ մոլորեցուցանելու համար, 100 միլիոն ժողովրդեան միջէն գոնէ քանի մը հոգւոյ պակասն ու ամբողջը իրարմէ զանազանելու չափ լմտաստութիւն ու հանճար չունեցան որ այս Աւետարանը բնագրին հետ բաղդատելով անոր պակասը գտնէին, եւ կրկր գլուխն չյարէին անոր։ Այսէ ատելի մեծ ապացոյցներ ունինք առջեւնիս, որք թոյլ չեն տար մեզ երբէք կասկածել մեր Աւետարանին հարազատ թարգմանութեանը վրայ։ (1.) Եթէ Բողոքականք նենդութեամբ Աւետարանին միջէն գլուխ մը կամ համար մը պակասեցուցած ըլլային, անտարակոյս Աստուած, որ բոլոր Աւետարանին հեղինակն է, պիտի չգործէր անոնց հետ, եւ անոնք փոխանակ յառաջ երթալու թերեւս ի վաղուց խայտառակուած եւ ոչնչացած պիտի ըլլային։ (2.) Եթէ Բողոքականք զմարդիկ ի կորուստ մատնելու համար իրենց քմահաճ համեմատ թարգմանած ըլլային Աւետարանը, պէտք էր որ վերոյիշեալ Յիսուս Քրիստոսին նկատմամբ գրուած բոլոր ճշմարտութիւնները վերցուներին անկէ. սակայն ընդհակառակը հոն այսպէս կը կարդանք. «Եւ ուրիշ մեկով մը փրկութիւն չկայ. ինչու որ անկէ ի զատ ուրիշ անուն մը չկայ երկինքին տակը մարդոց տրուած, որ անով կարող ըլլանք փրկուելու։» Գործ. Դ. 12։ Նոյնպէս Մատթ. Ա. 21, Գործ. ժ. 43, Ա Տիմ. Բ. 5, 6։

Աչխարհի առջեւ Քրիստոսով կը խոստովանիմ ի պարծանս այն օրհնեալ Աւետարանին թէ, յորմէ հետէ ձեռքս առի զայն, ոչ միայն չմոլորցուց զիս այլ ցուցուց ինծի թէ մոլորեալ մեղաւոր մըն եմ ըստ ամենայնի կարօտ փրկութեան։ Ան էր որ միայն ուղղեց իմ չար ընթացքս, հոգիս նորոգեց եւ երջանիկ ըրաւ զիս։

Ի վերջին բան կը խնդրենք յարգոյ եղբայրներէն որ եթէ ատուգիս Աւետարանին մէջ գտած են դէթ մի փոքր պակաս, դիտմամբ եղած, բարեհաճին ի հրապարակ հանել յանուն արդարութեան, իսկ եթէ գտած չեն, եւ միայն այսինչ այնինչ պատճառներու համար զայն արատաւորել կը ջանան, որպէս զի ժողովուրդը չխարդպոյ, կը ղգուշացնենք այնպիսիներն Աստուծոյ դէմ մարտնչելէն, եւ աս պատուիրանքին դէմ գործելէն, որ կ'ըսէ. «Սուտ վկայութիւն մի ըներ։» Ելից Ի. 16։

Սիրելի ընթերցող, թերեւս դուն Աւետարանին ուղիղ եւ աստուածային ըլլալուն վրայ կասկած չունիս, եւ թերեւս շատ անգամ կը կարդաս, բայց դիտնալու ես որ անիկա քու հոգւոյդ կամ մահուան հետ պիտի ըլլայ դէպ ի մահ, կամ կեանդանութեան հետ դէպ ի կեանք։ Տէրը չնորհէ որ անիկա գթեղ դէպ ի կեանք առաջնորդէ։

ՍԱՀԱԿ Մ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Զմիւռնիածագ, յունիս 21, 1877

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստ. 2 ըստ Յուն. և օգոստ. 14 ըստ Լատ., 1877

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՊԱՆ ԶՕՐԱՑ ԴՈՒՆԴ

Կայսերական հրամանաւ Պոլսոյ ընտրողական քան չրջանակներուն բնակիչներն իւրաքանչիւր չրջանակի մէջ սիւոի արձանագրուին եւ քան տարեկանէն քառասուն տարեկան բոլոր արուները սիւոի ծառայեն նոր զօրագունդի մը մէջ, որ սիւոի կոչուի կայսերական պահապան զօրաց գունդ (մէվքիւպ հիւմայուն ալայը)։ Ասոր նոր զօրագունդը վեհ. Սուլթանին պաշտպանութեան ներքեւ սիւոի գտնուի, կայսերական դրօշ սիւոի գործածէ, եւ կ. պոլսոյ պաշտպանութեան պարտաւորութիւնը սիւոի ստանձնէ։ Իւրաքանչիւր չրջանակի երեւելիներէն եւ վիճաւորական պաշտօնակալէ մը բաղկացեալ յանձնաժողով մը սիւոի հսկէ այս զօրաց վաշտերուն կազմութեանը։ Կայսերական պահապան զօրաց վաշտերն իւրաքանչիւր չրջանակի մէջ յարմար տեղ մը ժողվելով չաբաթին երկու անգամ կրթութիւն սիւոի ընեն դէնք գործածելու եւ քալելու համար։ Մասնաւոր ժամանակներու մէջ բոլոր վաշտերը մէկտեղ գալով զինուորական կըրթութիւններ սիւոի ընեն։ Պահապան զինուորներն եթէ ուզեն զինուորական համազգեստ սիւոի հագնին, բայց իրենց տուները սիւոի մնան եւ իրենց կանոնաւոր գործերովը սիւոի զբաղին։ Սակայն շրուան | եւ գիշերուան որեւիցէ ժամուն որ փողը ձայն լսուի, սիւոի ամենուին ամէն բան թողուլ եւ դիմել այն տեղ ուր պահուած են իւրաքանչիւր վաշտի զէնքերը։ Ասոր զօրաց պաշտօնակալները կանոնաւոր զօրաց պաշտօնակալներէն եւ վարչական պաշտօնակալներէն սիւոի կարդուին, եւ փոքր պաշտօնակալները զօրաց մէջէն սիւոի ընտրուին։

Ասոր մէջտեղը գովեստի արժանի մէկը մըն է, վասնզի ասով ամէն մարդ մանր սիւոի ունենայ իր տանը պաշտպանութեանը գործին մէջ, քանի որ կայսերական պահապան զօրաց վաշտերն ոչ միայն ամբոխութիւնները պաշտպանելու սիւոի գործածուին, այլ եթէ հարկ ըլլայ սիւոի կանչուին նաեւ քաղաքին մէջ անդորրութիւնը պահպանելու։ Եթէ այս գործը մէկէն առաջ տարուի, եւ ժողովուրդը սիրով ղիմէ այսպիսի պատուաւոր ծառայութեան մը, կը յուսանք թէ ներքին չխովութեանց վախն, որ մտերս չատերն անհանդիստ ըրաւ, բոլորովին սիւոի փարատի։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սիւլէյման վաշայի բանակին Էսքի Զաղրա առնելէ ետքը քալեց Եէնի Զաղրայի վրայ զոր Ռուսիացիք պարպած էին։ Սիւլէյման վաշայի հեծելազօրքը Գըզանլըդալ գացին, եւ այն տեղի Մահմետական բնակիչներն ուրիշ աւելի ապահով տեղեր փոխադրեցին։— Էսքի Զաղրայի պատերազմին մէջ Օսմանեան զօրքն երկու թընդանօթ, չատ մը վրան եւ ռազմամթեր առին Ռուսներէն։— Երբ Ռուսիացիք Էսքի Զաղրայէն քաշուիլ սկսան, քաղաքին չուրջը զօրք դրին եւ արգելեցին բնակիչները փախչիլէ։ Ռուսիացիք այսպէս ըրին, վասնզի իրենց ետ քաշուելու ճամբան նեղ կրճի մը մէջէն կ'անցնէր, ուստի վախցան որ Էսքի Զաղրայէն փախչողները կրճը խափանեն, եւ իրենք կարող չըլլան իրենց թընդանօթներն անցնել։ Օսմանեան զօրքը հոն հասնելէն կէս ժամ առաջ Ռուս զօրքը քաշուեցան, եւ անմիջապէս յիշեալ կրճը փախստականներով լեցուեցաւ։— Կ'ելրեւի թէ Սօխում գալէի կողմէն Օսմանեան զօրքն ետ քաշուելու վրայ են։ Շոգենաւեր պատրաստուած են իբր 40,000 Ասլաղա փոխադրել Տարսիոնն եւ անոր մօտակայ տեղերը։

— Ռուսիացիք մեծ ջանք կ'ընեն Պուլկարիստանի մէջ իրենց զօրաց թիւն աւելցնելու։ Ասոր պատճառաւ Օտեսոյէն եւ Սեւ ծովու եղերքէն Ռուսաց զօրաց մէկ մասն Պուլկարիստան կանչուած է։ Նաեւ Տոլրուճայի Ռուսական զօրքը Ռուսաց դիմաւոր բանակը զօրացնելու համար կանչուած են։— Վառնայէն դէպ ի Մէճիտիյէ զօրք ղրկուած են ճամբաները քննելու համար, եւ միայն Խաղախներու հանդիպած են։— Օսման փաշայի բանակը երկու չաբաթէ ի վեր Գրուաներ զօրասէհին հրամանատարութեան ներքեւ գտնուած Ռուսական զօրաց դէմը կեցած է։ Օգոստոսի 7ին իբր 8,000 Ռուսք յարձակեցան Լոֆճայի վրայ, որ Փլէվնայէն իբր 6 ժամ հեռու է, եւ Օսման փաշայի բանակին աջ թեւը կը պահպանէ։ Լոֆճայի պահապան զօրքը դէմ դրին Ռուսաց մինչեւ որ Փլէվնայէն օգնութեան զօրք հասան, եւ այնուհետեւ Ռուսիացիք ետ քաշուեցան։ Ռուսաց համար հարկաւոր է Փլէվնա առնել, վասն զի Փլէվնա Նիկոպոլիէն միայն մէկ աւուր ճամբայ հեռու է դէպ ի Գրանովա եւ Կապրովա, եւ Ռուսիացիք չեն կրնար Պալգաններէն ասդին մեծ զօրութիւն ղրկել ցորչափ այն ճամբան Օսմանեան զօրքէն դրաւուելու վտանգի մէջ է։ Փլէվնա գրաւել այնչափ կարեւոր է Ռուսաց որ Թերեւս Ռուսք Սերուիայէն զօրք ղրկեն հետեւի կողմէն յիշեալ տեղը ձեռք ձգելու համար։— Սիւլէյման վաշա օգոստոս 9 Թուականաւ կը հեռագրէ թէ զօրք ղրկուեցան Խաին քէօյ քննելու համար, եւ գտան որ Ռուսք Խաինի կիրճը պարպելով Դըբնովա քաշուած են։— Տեղական Թերթերէն ոմանք անցեալ չաբաթ հրատարակեցին թէ Ռուսք Սիլիստրէի վրայ յարձակելով ետ մղուեցան։ Սիլիստրէի գայմագամը պաշտօնապէս կը հերքէ այս լուրը։

— Անցեալ չաբաթ Գարատաղլիք սահմանագլխոյ ամէն կողմէն Օսմանեան զօրաց վրայ յարձակեցան։ Մասնաւորաբար սաստիկ պատերազմներ եղան Նիգչիքի եւ Գոլաչինի մօտ։ Գարատաղլուց արձակած թնդանօթներէն Նիգչիք ձլասուեցաւ։— Հերսէքի մէջ ալ պատերազմ մ'եղաւ 3,000 ապստամբաց հետ, եւ Օսմանեան զօրքն երկու թնդանօթ եւ ուրիշ չատ զէնք առին։— Անցեալ չաբաթ ըսուեցաւ թէ Ռուսք Ասլոյ կողմը նորէն յառաջանալ սկսան, բայց այս չաբաթ առնուած տեղեկութիւնները յիշեալ լուրը չեն հաստատեր։ Սակայն Միքայէլ մեծ դուքսը Տիւլիանէն կիւմրիւ զարձած է, եւ ասկէ կը կարծուի թէ մօտերս մեծ գործողութիւններ սիւոի սկսին։ Հեծելազօրաց մէջ տեղ քանի մը փոքր կռիւներ եղած են, եւ վանայ ու Պայազիտի հրամանատար Իսմայիլ փաշա օգոստ. 5ին երիվանի կողմը սահմանադլխոյն մօտ Մասուն կէտիք կոչուած տեղը պատերազմ մը ըրած է, եւ քանի մը հարիւր ձի ու քանի մը հազար ոչխար առած է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էսքի Զաղրայի մէջ Ամերիկացի երկու միսիոնարներ կային իրենց ընտանեօքն հանդերձ երբ Ռուսիացիք հոն հասան։ Ռուսիացիք Էսքի Զաղրա մտնելէ ետքն Մահմետական բնակչաց մէկ մասին զէնքերը ժողվեցին, բայց կասկածելով թէ ուրիշներ զէնք պահած են, արգելեցին հաց տալ անոնց մինչեւ որ իրենց զէնքերը չյանձնեն։ Միսիոնարաց տիկնայք գիմալով իրենց Մահմետական ղրացեաց Թշուառ վիճակին վրայ կերակուր ղրկեցին անոնց։ Միսիոնարք այս բարեաց վոխարէն անակնկալ կերպով բարիք ընդունեցան Մահմետականներէն, վասնզի երբ Ռուսիացիք Էսքի Զաղրայէն քշուեցան, յիշեալ Մահմետականք միսիոնարաց տունը դիմելով թոյլ չտուին Չերքէզներուն եւ կամաւոր զօրաց սպաննել զանոնք, եւ անոնցմէ ոմանք տեղւոյն գայմագամին դիմելով օգնութիւն խնդրեցին ի նպաստ միսիոնարաց։ Գայմագամն իսկոյն միսիոնարաց տունն եկաւ, եւ տան բոլորտիքը կանոնաւոր զօրքեր պահապան դրաւ, եւ հետեւեալ առաւօտ միսիոնարներն Էսքի Զաղրայի երեւելիներէն Էմին փաշայի հետ Էսքի Զաղրայէն մինչեւ երկաթուղւոյ կայարանը եւ անտի մինչեւ Ադրիանուպոլիս եւ ի Կ. պոլիս ողջամբ եկան։

— Ռուսաց Էսքի Զաղրա դրաւած տասն օրերուն մէջ հոն գտնուող Մահմետական եւ Քրիստոնեաներէն կը լսենք թէ, Պուլկար սրիկաներ Մահմետականաց տուներէն եւ խանութներէն մէկ մասը կողոպտեցին երբ Ռուսք հոն մտան։ Նաեւ Պուլկարները, որ Ռուսաց կողմէն զինեալ եւ կազմեալ էին իբրեւ ոստիկան կամ զինուոր, Մահմետականներէն զոմանս տեսակ մը դատաստանով եւ զոմանս առանց դատաստանի սպաննած են։ Ասյալէս Պուլկարք այն տասն օրերուն մէջ աւելի քան հարիւր Մահմետական սպաննեցին։ Յուլիսի 31ին երբ Սիւլէյման փաշայի զօրքն Էսքի Զաղրա առին Ռուսաց ձեռքէն, շատ Պուլկարներ փախան, բայց անոնք որ չկրցան փախչիլ սպաննուեցան իբրեւ ապստամբ։ Քաղաքն աւարի առնուեցաւ, եւ մեծ մասն այրուեցաւ։ Սիւլէյման փաշա Էսքի Զաղրայի Մահմետական բնակիչները դուրս ղրկեց, վասնզի Ռուսիացիք յիշեալ տեղւոյն վրայ նորէն յարձակելու նշաններ տուին, եւ հրդեհը ճարակեցաւ քաղաքին Մահմետականաց թաղին մէջ։ Կենաց եւ ստացուածոց կորուստը մեծ է։ Բայց ի քանի մը հազար Մահմետական կիներէ եւ մանուկներէ իբր 7,000 Պուլկար կանայք եւ մանկիկք Ադրիանուպոլիս բերուած են։

— Վագըթ լրագիրը կ'ըսէ թէ որոշուած է որ հպատակներէն որեւիցէ մէկը որ կառավարութեան դէմ զէնք առնէ, մահուամբ սիւոի պատժուի ըստ տրամադրութեան պատժական օրինաց 48 երորդ յօդուածին։ Ասյս յօդուածն հիմա Պուլկարիոյ մէջ կը գործադրուի։

— Գավառնայի դէպքը քննելու համար կառավարութեան կողմէն ղրկուած մասնաւոր քննիչին համառօտ տեղեկագրութիւնը հրատարակուած է։ Ցիչեալ տեղեկագրութեան նայելով Գավառնա ղրկուած զօրքը պատերազմեցան ապստամբաց հետ որ պաշարած էին զԳավառնա, եւ իբր 2,500 Մահմետական եւ Քրիստոնեայ ընտանիք ազատելով վառնա բերին։ Ասյս տեղեկագրութիւնը կը յայտնէ թէ յիշեալ դէպքին մէջ ընդամէնը երեսուն հոգի մեռած է։

— Անցեալ չաբաթ ծանուցինք թէ Միսհաթ փաշա Անգլիա կ'երթայ մասնաւոր պաշտօնով Բ. դուռը կը հերքէ այս լուրը, եւ կը ծանուցանէ թէ մասնաւոր պաշտօն յանձնուած չէ Միսհաթ փաշայի։

— Որոշուած է զրօշի ներքեւ կանչել պահեստի զօրաց (մուսթահֆըզ) երկրորդ կարգն ալ, որ 500,000 հոգի կը հաշուուի։ Ասյս զօրաց մէկ մեծ մասն արդէն Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ ժողվուած է։

— Բանի փոխադրութեան օրէնքը, զոր երեսփոխանական ժողովն ընդունած էր, մտերս սիւոի գործադրուի։ Օսմանեան բոլոր հպատակներն այս փոխադրութեան սիւոի մասնակցին։ Պաշտօնակալներն իրենց ամսական թոշակին կրկնապատիկին հաւասար դրամ մը սիւոի տան։ Սկհիմ, սիւամէթ եւ Թիմար ունեցողներն իրենց ստացած դրամարին մէկ տասներորդը սիւոի տան։ Անոնք որ արդէն տուրք կը հատուցանեն, իրենց տարեկան տուրքին հաւասար դրամ մըն ալ սիւոի վճարեն։ Սակն մարդ իր վճարած տակին համեմատ արժէքուդի սիւոի առնէ։ Ասյս արժէքուդիներն չահու կտրոններ սիւոի ունենան։ Շահը 100ին տասը սիւոի ըլլայ։ Կառավարութիւնը տուրքի փոխարէն այս նոր արժէքուդիները սիւոի ընդունի այն գնով որ վրան նշանակուած է։ Ասյս փոխառութիւնը թղթադրամով սիւոի հաւաքուի ամէն տեղ բաց ի Հիճազէն եւ Պասրայէն ուր թղթադրամ չգործածուիր։ Բոլոր փոխառութիւնը 600,000,000 դահեկանի հաւասար սիւոի ըլլայ։

— Վեհ. Սուլթանն հրամայած է որ Զերաղանի եւ Պէյլէրպէյի պալատանց վաշա տափրէսի կոչուած չէնքերն, նաեւ Բեազըտեանէի քէօչքին կանաոցը պինուորական հիւանդանոցի համար գործածուին։

— Ճէմիլ փաշա Ադրիանուպոլսոյ հրամանատար կարգուեցաւ եւ տակէ մեկնեցաւ առաջ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալով փառաւոր սուր մը ընծայ ընդունելու։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անգլիոյ ազգային ժողովոյն մէջ չատ անգամ հարցումներ ուղղուած են պաշտօնէից թէ արեւելից մէջ Անգլիա ինչ աշխարհավարութիւն սիւոի բռնէ, եւ պաշտօնեայքն ընդհանուր կերպով ըսած են թէ Անգլիոյ աշխարհավարութիւնը սիւոի ըլլայ Անգլիոյ շահերը պաշտպանել։ Լորտ Պիկոնսֆիլտ հիմա քիչ մը փոխած է յիշեալ յայտարարութիւնն եւ ազգային ժողովոյ մէջ ըսած է թէ Անգլիա չէզոք սիւոի մնայ ներկայ պատերազմին մէջ սա պայմանով որ Ռուսիա Կ. պոլսոյ, Տարսանելի, Սուէզի ջրանցքին եւ Պարակայ ծոցին չդպչի։ Ցիչեալ լորտը յայս յայտնած է նաեւ որ Ռուսիա այս պայմանը սիւոի յարգէ։

— Հունգարիոյ այլեւայլ կողմերը ժողովներ եղած են համակրութիւն գրգռելու ի նպաստ Թուրքաց։

— Գաղիական Թերթերը կ'ըսեն թէ ազգային ժողովոյ անդամոց ընտրութեան ատեն բոլոր Գաղիա պալարման վիճակի մէջ սիւոի դրուի։ Ներկայ երեսփոխանները կը ցուցնեն թէ ժողովրդեան քուէից մեծագոյն մասը պաշտօնէից ներկայացուցած ընտրելեաց հակառակ սիւոի ըլլայ։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սիւլէյման վաշա օգոստ. 12 Թուականաւ կը ծանուցանէ թէ իր բանակը Գաբամա տաղ կոչուած տեղէն առաջ քալելով առանց պատերազմի Բէբութիի կիրճը գրաւեց։ Ցիչեալ վաշան կը ծանուցանէ նաեւ թէ Օսմանեան զօրախումբ մը օգոստ. 10ին չարձակեցաւ Գալօֆչըի վրայ եւ գրաւեց ամրութիւնները զոր Պուլկարք կառուցած էին յիշեալ քաղաքին բոլորտիքը, եւ թէ պատերազմի ատեն քաղաքն այրեցաւ, եւ չատ Պուլկարներ սպաննուեցան։— Զրոյց կայ թէ Փլէվնայի մօտ նոր պատերազմ մը եղած էր, բայց այս մասին ստոյգ լուր չկայ։— Մինչեւ օգոստ. 10 Ռուսիացիք Մուխթար փաշայի բանակին դէմ ին որեւիցէ պինուորական չարժում մը ըրած չեն։— Իսմայիլ փաշայի բանակը սահմանադլխէն իբր երկու ժամ ներս Ռուսիոյ հողին մէջ է։— Ռուսական նոր զօրաբաժին մը ղրկուելու վրայ է ի Տոլրուճա։— Օգոստ. 11 Թուականաւ հրատարակուած Լոնտոնի Թերթերուն Պելկրատէն ղարնուած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Ռուսիացիք յայտնած են որ Սերուիա պիտի մտնեն, իսկ նոյն Թուականաւ նոյն Թերթերուն Պերլինէն ղարնուած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ Ռուսիացիք ուրիշած են Սերուիա չմտնել։— Քանի մը օրէ ի վեր ղրոյցներ կը պտտին թէ կարնոյ եւ կամ վանայ մօտերը տասն աւուր մէջ իբր 15,000 Հայեր սպաննուած են, բայց այս ղրոյցները հաստատուած չեն։

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Օգոստ. 1/13, 1877

Գանապիտէ 10.22 | Բամ. երկաթ. բաժինք 28.25

ԴՐԱՄԱՐԿ, Օսմ. լիրան 100 էն

Մէճիտիյէ	105 ¼	Ռուսիոյ թղ	89 ¼
Թղթադրամ	178 ¼	Նաբոլէոն	87 ¾
Պրինձ սուակ	164	Անգղ. լիրա	109 ¾

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն

Խրիմեան Ճ. Ֆ. Կրէյն

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Զագմագճըլար, Յակոբեան խան, Թիւ 12.